

ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาเกี่ยวกับขนาดของอวัยวะ ที่เกี่ยวข้องกับการหาอาหารของผึ้งมีมและผึ้งมันควรถูกศึกษาดัง Character displacement ซึ่งเป็นสถานการณ์ในที่ซึ่งเมื่อมีสัตว์ 2 ชนิดที่อยู่ในภูมิภาคที่มีการซ้อนทับกัน ความแตกต่างระหว่างชนิดจะแตกต่างกันมากในบริเวณที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน และจะลดน้อยลงในส่วนที่อยู่ในบริเวณที่นอกเหนือจากบริเวณนี้ (Brown and Wilson, 1956 อ้างถึงใน Dayan et al., 1989) ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาขนาดของอวัยวะของผึ้งแต่ละชนิดที่อยู่ในบริเวณที่ไม่มีการซ้อนทับกันเปรียบเทียบกับที่อยู่ในบริเวณเดียวกันว่าแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าเป็นตามทฤษฎีการแก่งแย่งแข่งขันจริง ผึ้งที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ในด้านขนาดของอวัยวะที่ใช้ในการหาอาหารน่าจะมีความแตกต่างมากกว่าที่อยู่ต่างบริเวณกัน

2. ในการศึกษาเกี่ยวกับอาหารเปรียบเทียบระหว่างผึ้งมีมและผึ้งมัน ควรจะได้มีการศึกษาในรายละเอียดต่อไปถึงแหล่งที่มาของอาหาร โดยวิเคราะห์จากละอองเรณูทั้งที่สะสมไว้ภายในรัง และจากบริเวณตระกร้าเก็บละอองเรณู (pollen basket) ของผึ้งงานที่บินกลับเข้ารังรวมทั้งจากน้ำผึ้งที่สะสมไว้ภายในรัง เพื่อวิเคราะห์ว่ามาจากต้นไม้อะไรบ้าง ต้นไม้อะไรบ้างที่ใช้เป็นแหล่งอาหารหลักของผึ้ง มีลักษณะการกระจายเป็นแบบใดและออกดอกมากในช่วงเวลาไหนระหว่างผึ้งต่างชนิดกัน โดยเฉพาะผึ้งมีมและผึ้งมันมีชนิดของต้นไม้อะไรที่เป็นแหล่งอาหารหลักแตกต่างกันอย่างไร มีความสัมพันธ์กับการกระจายของการสร้างรังผึ้ง และช่วงเวลาที่ยังมีรังผึ้งมากน้อยเพียงใด

3. จากการสังเกตพบว่ารังผึ้งมันมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของรังในช่วงระยะเวลา 1 วัน ซึ่งสันนิษฐานว่า อุณหภูมิภายในรังและภายนอกอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการที่ปรากฏนี้ เนื่องจากผึ้งมันมีขนาดเล็ก มีพื้นที่ผิวต่อปริมาตรภายในร่างกายสูง อุณหภูมิจึงเป็นปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อผึ้งขนาดเล็กมาก (Seeley, 1985) ข้อมูลนี้จึงเป็นข้อมูลที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก แต่

ในการศึกษานี้ควรที่จะใช้อุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูลที่สามารถบันทึกข้อมูลได้เป็นระยะโดยรอบวงรังผึ้งให้น้อยที่สุด ข้อมูลนี้จะทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิและรูปร่างของรังผึ้งม้านว่าเป็นตามสมมติฐานมากน้อยเพียงใด ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของรังนี้ยังไม่มีรายงานพบในผึ้งชนิดอื่น และการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของรังน่าจะ เป็นพฤติกรรมในการป้องกันตัวของผึ้งซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างมาก

